

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

รัฐบาลของประเทศต่างๆในโลกปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญและมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจของประเทศ บทบาทที่สำคัญและมากขึ้นจะเห็นได้จากรายจ่ายสาธารณะ (public or government) ของประเทศแม้ว่าจะไม่ครอบคลุมภาพอย่างสมบูรณ์ก็ตาม สภาพเช่นนี้ในปัจจุบันสะท้อนถึงปรัชญาที่ยึดถือกันทั่วไปว่ารัฐบาลมีหน้าที่จะประกันการจัดสรรทรัพยากร (allocation) ของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการจ้างงานอย่างเต็มที่ การจัดรูปแบบการกระจายผลิตผลหรือรายได้ (distribution) ของสังคมที่เป็นธรรม การรักษาเสถียรภาพระบบของเศรษฐกิจ (stabilization) ให้ปลอดจากวัฏจักรทางเศรษฐกิจ และการเสริมสร้างความเจริญพัฒนาการ (growth / development) ให้แก่ประเทศ หน้าที่ในลักษณะต่างๆเหล่านี้ ในท้ายที่สุดก็มาในรูปของกิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ต่างๆดังกล่าว

ถ้าหากพิจารณาให้ละเอียดขึ้นอีกชั้นหนึ่ง กิจกรรมของรัฐบาลประกอบด้วยงานและโครงการต่างๆ การที่จะตัดสินใจทำงานอะไรหรือเลือกดำเนินการโครงการอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งยวดต่อการบรรลุเป้าหมายในหน้าที่ต่างๆของรัฐบาล แม้ว่าจะงานจะเป็นส่วนใหญ่ของกิจกรรมที่รัฐบาลกระทำในรอบปีหนึ่งๆ โครงการที่รัฐบาลต้องทำในรอบปีก็มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะที่มีต่อคุณภาพของงานที่ทำอยู่และการขยายตัวของขอบข่ายของงานในอนาคต สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาแล้วสัดส่วนของโครงการก็มากขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องทำให้โครงการต่างๆประสบความสำเร็จคัมกับเงินลงทุน ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปก็มีความสำคัญยิ่งขึ้นไปอีก และเมื่อพิจารณาจากแง่ที่ว่าในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น การเจียดทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อนำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นงานที่ทำได้ด้วยความลำบากยิ่ง ¹

¹ ไกรยธ ธีรยุวาคินันท์, เศรษฐศาสตร์การตัดสินใจทางสังคมหลักการวิเคราะห์เชิง
ผลได้-ผลเสีย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 1.

ความสำเร็จของงานและโครงการจะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต่อเมื่อมีกระบวนการคัดเลือกที่ดีมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการนี้ครอบคลุมถึงวิธีการวิเคราะห์งานหรือโครงการใดควรนำไปทำได้ และควรทำงานหรือโครงการใดก่อนหลัง ในกรณีที่ทรัพยากรจำกัด จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการในการกำหนดนโยบายเป็นเส้นเลือดของรัฐบาลในขณะที่หัวใจของรัฐบาลก็คือ นโยบายของรัฐ²

เมื่อการกำหนดนโยบายเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษานโยบายของรัฐ การศึกษาเรียนรู้ถึงกระบวนการหรือขั้นตอนของการกำหนดนโยบายก็เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษากำหนดนโยบายของรัฐด้วย ในขณะที่การดำเนินการกำหนดนโยบายนั้นไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านใดหรือประเภทใดก็ตาม ผู้กำหนดนโยบายย่อมจะต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการของการดำเนินการอยู่เสมอ เพียงแต่ว่าในทางปฏิบัติจริงนั้นหลายกรณีอาจจะไม่สามารถจำแนกขั้นตอนต่าง ๆ ออกมาให้เห็นได้ชัดเจน อีกทั้งมีอาจอธิบายบ่งบอกได้ว่าขั้นตอนใดได้ดำเนินการไปก่อนหรือหลังตามลำดับ³

แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของการดำเนินการกำหนดนโยบายก็คือ การวิเคราะห์โครงการซึ่งในโลกปัจจุบันผู้หน้าที่กำหนดนโยบายมีความจำเป็นต้องใช้ดุลพินิจที่มีความรอบคอบและถูกต้องในขณะที่เดียวกันผู้กำหนดนโยบายก็ต้องเข้าใจถึงกระบวนการวิเคราะห์โครงการดังกล่าวด้วย

โดยอาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์ความเหมาะสมของโครงการสาธารณะต่าง ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย (Cost-Benefit Analysis) ของโครงการสาธารณะ โดยการวิเคราะห์ดังกล่าวถือว่าเป็นวิธีการวิเคราะห์ที่จะช่วยตอบว่าโครงการที่กำลังพิจารณาอยู่นั้น

² กุศลธ ธนาพงศธร, หลักการกำหนดนโยบายของรัฐ (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 267.

³ กุศลธ ธนาพงศธร, "นโยบายของรัฐ : ศาสตร์ที่ถูกหลงลืม" ใน นโยบายของรัฐอะไร ทำไม และอย่างไร, กุศลธ ธนาพงศธร, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 247.

สมควรจะนำไปปฏิบัติหรือลงทุนหรือไม่ และในกรณีที่ต้องเลือกโครงการใดโครงการหนึ่งเนื่องจากทรัพยากรมีอยู่ในจำนวนจำกัด การวิเคราะห์วิธีดังกล่าวจะช่วยตอบว่าโครงการใดในหมู่โครงการที่มีให้เลือกจำนวนหนึ่งนั้นเป็นโครงการที่น่าลงทุนหรือนำไปดำเนินการมากที่สุด⁴

การวิเคราะห์ผลได้ก็คือ การประเมินว่าผลได้หรือผลประโยชน์ที่คาดหวังจากนโยบายสาธารณะนั้นว่ามีอะไรบ้างมีมูลค่าเท่าไร ผลประโยชน์ที่ได้รับนี้ในหลักการก็ต้องครอบคลุมการวิเคราะห์ผลประโยชน์ทุกชนิดทุกประเภท ทั้งที่เป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ในด้านสังคม ในด้านการเมือง ฯลฯ แต่โดยธรรมชาติของการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนี้ มักเน้นที่ผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจซึ่งส่วนใหญ่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้ การเน้นในลักษณะนี้เกิดจากความมุ่งมั่นของการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียที่จะให้ข้อสรุปออกมาเป็นตัวเงินที่ง่ายต่อการตัดสินใจอนุมัติโครงการนั่นเอง เช่น ดูที่ตัวเลขความแตกต่างระหว่างมูลค่าของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับมูลค่าของค่าใช้จ่ายต้นทุนที่เสียไป หรือดูตัวเลขที่เป็นอัตราส่วนระหว่างมูลค่าของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับมูลค่าของค่าใช้จ่ายต้นทุนที่ต้องเสีย หรือดูตัวเลขที่เป็นอัตราค่าตอบแทนของโครงการ เป็นต้น

ส่วนการวิเคราะห์ผลเสียก็คือ การประเมินว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเป็นในการนำเอาเอาโครงการไปดำเนินการมีมูลค่าเท่าไร รวมทั้งผลเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการดำเนินการดังกล่าว เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ผลได้ผลเสียที่จะต้องประเมินนั้นก็ต้องรวมผลเสียทุกชนิดทุกประเภท เพราะผลเสียที่มักนิยมพูดถึงกันก็คือ ผลเสียที่วัดในรูปของตัวเงินได้และมักเป็นผลเสียในรูปต้นทุนค่าใช้จ่ายของโครงการสาธารณะนั้นๆ

⁴Mishan E.J., Cost Benefit Analysis, new and expanded edition

(New York : Praeger, 1975), p.195.

จึงอาจทำได้ว่าการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนี้ไม่จำเป็นต้องจำกัดการวิเคราะห์ผลได้ และผลเสียที่จัดเป็นค่าเงินได้เท่านั้น แม้ผลได้หรือผลเสียบางชนิดซึ่งไม่อาจจะวัดออกมาเป็นค่าเงินได้⁵ แต่ค่าเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจสามารถเปรียบเทียบคุณค่าของนโยบายเหล่านี้ได้ชัดเจนมากขึ้น⁶

แต่อย่างไรก็ตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย คือ เพื่อช่วยในการตัดสินใจไม่ใช่ใช้เครื่องตัดสินใจเสียเอง หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนผลของวินิจฉัยที่เกิดขึ้นในอดีต⁷ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนี้ไม่ได้สนใจเรื่องของการกำหนดนโยบาย (policy formulation)⁸ เพราะเป็นเรื่องของผู้ที่หน้าที่ตัดสินใจจะกำหนดขึ้น แต่เครื่องมือวิเคราะห์ดังกล่าวจะช่วยชี้ให้เห็นว่าในการเลือกนโยบาย A, B หรือ C ฯลฯ ผลลัพธ์ต่อสังคมจะมีอะไรบ้าง

⁵ ไกรยุทธ อัครยาคินันท์, "กระบวนการตัดสินใจด้านการอนุมัติโครงการสาธารณะ : การพิจารณาด้านการเมืองและเศรษฐศาสตร์" ใน งบประมาณแผ่นดินและการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์, ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2533), หน้า 37.

⁶ ไกรยุทธ อัครยาคินันท์, เศรษฐศาสตร์การตัดสินใจทางสังคมหลักการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย, หน้า 26.

⁷ Williams Alan, "Cost-Benefit Bastard Science? And/or Insidious Poison in the Body Politick?," in Cost-Benefit and Cost-Effectiveness, ed. J.N. Wolfe (London : Unwin, 1973), p.30.

⁸ Mattoo P.K. , Project Formulation in Developing Countries (Delhi : Macmillan of India, 1978), p.206.

เครื่องมือวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นไม่สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในการตัดสินใจเลือกนโยบายอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐบาลได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนี้เป็นการวิเคราะห์ที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการพิจารณาอะไรบางอย่างเป็นผลได้หรือผลเสียของโครงการหนึ่งๆนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอที่กระทบกระเทือนถึงคุณค่าของโครงการนั้น การที่จะพิจารณาว่าอะไรบางอย่างเป็นผลได้หรือผลเสียของโครงการในระดับรายละเอียดปลีกย่อยขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์โครงการเป็นอย่างมาก

ทั้งยังมีปัญหาอีกว่าผลได้หรือผลเสียของโครงการเหล่านั้นควรเป็นผลได้หรือผลเสียที่แท้จริงของโครงการหรือไม่ รวมไปถึงการประเมินมูลค่าของผลได้และผลเสียเหล่านั้นว่าควรจะมีค่าอย่างไร จะใช้ราคาอ้างอิงที่ปรากฏในระบบตลาดหรือจากการคำนวณโดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาวะของทรัพยากรเหล่านั้นโดยตรง นอกจากนั้นแล้วผลได้และผลเสียบางประการก็อาจประเมินมูลค่าออกเป็นหน่วยเงินตราไม่ได้⁹

ในขณะเดียวกันวิธีวิเคราะห์ดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียถ้ามีการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะนั้น ทั้งๆที่ในความเป็นจริงนั้นเราจะพบได้ว่ากลุ่มหลังประเภทต่างๆ ในสังคมจะเป็นกลุ่มที่อาจจะผลักดันกิจกรรมบางลักษณะที่ช่วยให้กลุ่มของตัวเองได้รับประโยชน์ในปริมาณที่สูงขึ้นพร้อมกับลดรายได้ของกลุ่มอื่นๆ ในขณะที่อาจจะมีบางกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ก็จำเป็นต้องทำการคัดค้านโครงการดังกล่าว¹⁰

จึงอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างทางด้านกฎหมายและด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านเศรษฐกิจ มีส่วนกำหนดระบบสิ่งจูงใจ (the incentive structure) ในรูปแบบต่างๆ ต่างมีอิทธิพลสำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากรเสมอ จึงมีความจำเป็นอยู่ที่ที่เราจำเป็นต้องศึกษาโครงสร้างของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มการเมืองเพื่อจะทำให้เข้าใจในเรื่องกระบวนการตัดสินใจได้ตั้งนั้งตนเอง

⁹ ไกรยท ธีรตยาคินันท์, เศรษฐศาสตร์การตัดสินใจทางสังคม หลักการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย, หน้า 107.

¹⁰ ไกรยท ธีรตยาคินันท์, แก่นสารของเศรษฐศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 250.

เพราะฉะนั้นสิ่งที่น่าจะชี้ถึงกระบวนการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลนั้น จะอาศัยเพียงการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ และเพื่อที่จะอธิบายถึงผลสรุปของการตัดสินใจแต่ละโครงการให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก็คือการนำเอาการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์แต่ละกลุ่มเข้าอธิบายมากขึ้นก็ย่อมจะทำให้ภาพมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแนวความคิดที่เกี่ยวกับอิทธิพลของโครงสร้างทางสถาบันการเมืองและอื่น ๆ ที่มีต่อการตัดสินใจในเรื่องการจัดสรรโดยภาครัฐบาลนั้น ใช้ได้กับการดำเนินการของรัฐบาลทุกลักษณะ ไม่จำกัดว่าการดำเนินการเหล่านั้นจะเพื่อการให้บริการแก่สมาชิกในสังคม เพื่อการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจตลอดจนเพื่อการจัดรูปแบบการกระจายรายได้ใหม่โดยตรงในสังคมนั้น ¹¹

เราจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่านโยบายเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะอื่น ๆ นั้น ได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มบางเหล่าเป็นการเฉพาะ ทั้งแบบแข็งชัดและแบบซ่อนเร้นและโดยทั่วไปแล้วนโยบายเศรษฐกิจที่กลุ่มบุคคลที่มีพลังหรือมีอำนาจต่อรองสูงสนใจ (เพราะให้ประโยชน์แก่กลุ่มนั้นๆ) จะมีโอกาสถูกนำมาปฏิบัติมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ค่าใช้จ่ายหรือผลเสียของนโยบายไม่ปรากฏเป็นภาพที่ชัดเจนหรือถูกอำพรางโดยกลวิธีต่างๆ ¹²

และเพื่อเป็นการยืนยันถึงวิธีการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจของภาครัฐบาล โดยใช้เศรษฐศาสตร์การเมืองเข้ามาช่วย จึงมีความจำเป็นที่เราควรจะศึกษาเป็นกรณีๆ ไป และกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษา ก็คือโครงการสัมปทานทางหลวงสายรังสิต-สระบุรี กรณีล่าน้ำเสียว กรณีการสร้างเขื่อนแก่งกรุง ซึ่งทั้ง 3 กรณีต่างเป็นโครงการที่ประชาชนให้ความสนใจทั้งสิ้น

แต่อย่างไรก็ตามการละทิ้งวิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนั้นเลยก็ดูจะไม่ใช้เรื่องที่ถูกต้องนัก เพราะแม้วิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวจะไม่สามารถอาศัยเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจด้านนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลได้ก็ตาม แต่การตัดสินใจที่เกี่ยวกับงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาลนั้น ควรจะมีวิธีการวิเคราะห์สนับสนุนการตัดสินใจเลือกโครงการเพื่อให้ทุกคนได้เห็นภาพที่ชัดเจน

¹¹Ibid., p.252.

¹²Ibid., p.254.

ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาถึงกระบวนการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจของภาครัฐบาลได้ชัดเจนมากขึ้น ในขั้นผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ที่เรียกว่า การวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย (Cost-Benefit Analysis) เพื่อเป็นการช่วยตอบคำถามที่ว่า โครงการที่กำลังพิจารณาอยู่นั้น เอกชนรายใดสมควรจะเป็นผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์จากรัฐบาลในการนำโครงการนั้นไปทำการลงทุนหรือนำไปดำเนินการมากที่สุด 13

ในขณะเดียวกันเพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงข้อจำกัดของวิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย และการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่างๆ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวมิได้คำนึงถึงตัวแปรทางการเมือง โดยผู้ศึกษาจะทำการศึกษาว่าบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์จะเข้ามาได้ด้วยวิธีใด และใช้อะไรเป็นตัวผลักดันให้รัฐบาลยอมรับการลงทุนในโครงการดังกล่าว แต่สิ่งที่ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นก็คือ รัฐบาลใช้อะไรเป็นตัวตัดสินใจในการเลือกเอกชนรายใดรายหนึ่งสำหรับโครงการนั้นๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

โดยทั่วไปวิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย มักจะถูกใช้เป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ ไม่ใช่เป็นเครื่องตัดสินใจเสียเอง หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนผลการวินิจฉัยที่เกิดขึ้นในอดีต 14 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนี้ ไม่ได้สนใจเรื่องของการกำหนดนโยบาย (policy formulation) 15 เพราะเป็นเรื่องของผู้ที่มึนหน้าตัดสินใจจะกำหนดขึ้น แต่เครื่องมือวิเคราะห์ดังกล่าวจะช่วยชี้ให้เห็นว่าการเลือกนโยบาย 1, 2, 3 หรือ 4 ฯลฯ ผลลัพธ์ต่อสังคม จะมีอะไรบ้าง 16

13 Mishan E.J., Cost - Benefit Analysis, p.180.

14 Williams Alan, "Cost - Benefit Analysis" Baster Science? and/or Insidions Posion in the Body Politick?", p.32.

15 Mattoo P.K., Project Formulation in Developing Countries , p.206.

16 ไกรยุทธ อีรยาศินันท์, เศรษฐศาสตร์การตัดสินใจทางสังคมหลักการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย, หน้า 26.

ในขณะที่เราใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียเป็นตัวเลือกโครงการที่รัฐบาลนำทำการลงทุน โดยอยู่ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าปัญหา เรื่องการปฏิบัติการที่ขาดประสิทธิภาพจะไม่เกิดขึ้นเมื่อได้คัดเลือกโครงการที่ควรจะทำให้ซึ่งจุดนี้จะกลายเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้เห็นถึงผู้ตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจที่แท้จริง ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการตอบคำถามที่ว่า

1. ทำไมวิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสีย จึงไม่สามารถเข้าไปตัดสินใจในนโยบายเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจน ทั้งยังจะกล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีวิเคราะห์ดังกล่าวที่ทำให้กลุ่มผลประโยชน์เข้าไปเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจ
2. เพื่อจะให้เห็นถึงภาพกระบวนการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจรวมถึงกลไกในการทำงานในตลาดนโยบายเศรษฐกิจ โดยเริ่มจากการใช้วิธีวิเคราะห์ดังกล่าวในเบื้องต้น
3. ต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของแต่ละตัวว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจอย่างไร

1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา

เพื่อช่วยอธิบายถึงผลการใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้เลือกโครงการที่ประชาชนได้ให้ความสนใจคือกรณีน้ำเสีย โครงการทางหลวงสัมปทานสายรังสิต-สระบุรี การสร้างเขื่อนแก่งกรุง เป็นโครงการที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชน ประชาชนซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผลักดัน เพราะทุกฝ่ายต่างเบียดหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีผลทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหานี้ ในขณะที่โครงการเหล่านี้ยังต้องใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่าหมื่นล้านบาท ในขณะที่เดียวกันโครงการดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์อย่างชัดเจน

ทั้งจากความเชื่อของผู้วิจัยที่ว่าไม่ว่าจะเป็นโครงการใดในนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลก็ตาม ตัวแปรที่ใช้เป็นตัวตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจนั้นก็คือ โครงสร้างสถาบันการเมืองซึ่งจะเข้ามามีบทบาทในสิ่งที่วิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียไม่สามารถเข้าไปตัดสินใจได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการที่ได้ถูกคัดเลือกขึ้นมาพิจารณา นั้นถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะ เพราะไม่ว่าจะใช้ในความหมายที่สื่อกิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลดำเนินการหรือในความหมายที่แคบลงที่สื่อแนวทาง หรือแนวปฏิบัติที่ใช้เป็นกรอบเพื่อเลือกกิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลต้องการดำเนินการนั้นก็ต้องผ่านการคัดเลือกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ การคัดเลือก เช่นนี้คือ การตัดสินใจเลือกนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจเลือกนโยบาย

สาธารณชนก็มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การดำเนินการตัดสินใจจนได้สิ่งที่เรียกว่า "นโยบายสาธารณะ" แต่ก่อนจะมี "นโยบายสาธารณะ" ให้คัดเลือกกันนั้น ก็จะมีกิจกรรมหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ทำให้เกิดความคิดหรือเนื้อหาของนโยบายสาธารณะกิจกรรมต่างๆ ที่บังเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นการก่อตัวของเนื้อหาสาระของนโยบายสาธารณะ การอภิปรายหาข้อยุติในแง่มุมมองต่างๆ การตัดสินใจเลือกนโยบายที่ต้องการและการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายสาธารณะนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลต่างๆ ตามที่คาดหวังกันไว้เมื่อตัดสินใจเลือกใช้นโยบายดังกล่าวประกอบกันเข้าเป็น "กระบวนการนโยบาย" ดังแนวคิดของบุคคลต่างๆ ดังต่อไปนี้

แนวคิดของ Anderson ที่กล่าวถึงเรื่องราวของนโยบายสาธารณะ องค์ประกอบหลักๆ ของนโยบายสาธารณะอาจมีดังต่อไปนี้¹⁷

1. การเรียกร้องเพื่อให้มีการกำหนดนโยบายสำหรับแก้ไขสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้องหรือเป็นปัญหา (policy demands)
 2. การตัดสินใจ คัดเลือก นโยบายที่นำไปใช้ (policy decision)
 3. ข้อแถลงนโยบาย (policy statement) ซึ่งมาในรูป กฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ คำสั่ง กฤษฎีกาของบุคคลในคณะรัฐบาลหรือผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน
 4. ผลผลิตนโยบาย (policy output) เป็นกิจกรรมหรือสิ่งที่รัฐบาลดำเนินการที่แปรความเป็นนามธรรมของ (3) ให้เป็นรูปธรรมและส่งผลต่างๆ ที่มุ่งมั่นไว้นั้นเอง ผลผลิตของนโยบายจะมาในรูปของ แผนงาน/ งาน/ โครงการต่างๆ ที่รัฐบาลดำเนินการ
 5. ผลลัพธ์ของนโยบาย (policy outcome) คือสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบและในประเทศ อันเป็นผลของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมของนโยบาย ผลเหล่านี้จะรวมทั้งผลที่จงใจให้เกิดขึ้น ผลพลอยได้หรือผลพลอยเสียและผลกระทบต่างๆ ที่ไม่จงใจ หรือไม่ได้คาดคิดกันมาก่อน
- องค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนถึงสาระสำคัญที่ยึดนิยามของนโยบายสาธารณะในลักษณะของ "course of action" และเพิ่มความชัดเจนให้แก่นโยบายสาธารณะหรือเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายสาธารณะและทำให้นโยบายสาธารณะส่งผลออกมา

¹⁷James E. Anderson, Public Policy - Making, (New York : Robert E. Kieger Publishing Co., 1978), p.120.

ในความคิดของตน ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักๆของนโยบายสาธารณะไว้ดังนี้¹⁸

1. ปัญหานโยบาย (policy problem) หมายถึงสิ่งที่เป็นการต้องการ คุ้มค่า หรือโอกาสในลักษณะใดลักษณะหนึ่งจะทำให้สำเร็จ โดยผ่านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมความพยายามในการจำแนกคำถามและประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการกำหนดกรอบของปัญหาที่จะต้องแก้ไข การระบุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหามาให้ชัดเจน การค้นหาปัจจัยหลักที่จะต้องดำเนินการ และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในขั้นต้นความสัมพันธ์เหล่านี้อาจเป็นเพียงแนวคิดหรือสมมติฐานเท่านั้น ข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัญหายังจำกัด แต่ความพยายามในการระบุปัญหาให้ชัดเจนจะช่วยให้เกิดโครงสร้างเชิงตรรกะสำหรับการวิเคราะห์เพื่อให้รู้ว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือไม่¹⁹

การศึกษาปัญหาบัญายนั้นจะเน้นการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตและเป็นสิ่งที่ต้องการจะแก้ไขในอนาคต ดังนั้นการหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาบัญายนจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการศึกษาปัญหาที่เป็นอยู่จากเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการคาดหมายด้วยว่าปัญหานั้นควรจะได้รับการแก้ไขได้อย่างไร²⁰

คุณลักษณะที่สำคัญของปัญหาบัญยายอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาบัญยายมิใช่เป็นปัญหาที่อยู่อย่างอิสระโดดเดี่ยว แต่จะมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นๆด้วยเสมอ เช่น ปัญหาพลังงานจะเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพและปัญหาการว่างงาน เป็นต้น ปัญหาบัญายนจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบปัญหาทั้งหมดซึ่งเป็นระบบของเงื่อนไขภายนอกที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจระหว่างส่วนต่างๆของชุมชน ดังนั้นบางครั้งการแก้ไขปัญหามักมาด้วยกันทั้ง 10 ปัญหายังง่ายกว่าการแก้ไขเพียงปัญหาเดียว

¹⁸William. Dunn, Public Policy Analysis : An Introduction , (N.J. : Prentice - Hall, 1981), p.44-45.

¹⁹Eduard S. Quade, Analysis for Public Decision , 2nd ed. (New York : North Holland, 1982), p.50-51.

²⁰Ibid., p.57.

ปัญหานโยบายสาธารณะมักเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและผลสะท้อนจะปรากฏอยู่ทั่วไป การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายในการแก้ไขปัญหาก็กระทำได้อีกเมื่อได้ระบุปัญหาชัดเจนแล้วว่า อะไรคือปัญหาและจะต้องแก้ไขอย่างไร จะทำให้รู้ว่าอะไรคืออุปสรรคที่ก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาคือ

2. ทางเลือกนโยบาย (policy alternatives) หมายถึงแนวทางของการกระทำที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหายุ่งยากซึ่งเป็นไปตามคุณค่าของสังคม ระบบข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขของปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นมากในการจำแนกทางเลือกที่เป็นไปได้แต่ระบบข้อมูลดังกล่าวมักจะไม่พอเพียง นอกจากนั้นก็วิเคราะห์ที่ตระหนักด้วยว่าอดีตอาจจะไม่ย้อนรอยโดยตัวของมันเองและค่านิยมโดยตัวของมันเองจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่เปลี่ยนไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ก็วิเคราะห์นโยบายจะต้องคำนึงถึงการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกที่มีอยู่ในสถานการณ์ขณะนั้นด้วย การตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และความลึกซึ้งหรือที่เรียกว่าสัญชาตญาณ (intuition) คลุพินิจ (judgement) หรือความรู้ที่เข้าใจได้โดยไม่ต้องพูด

โดยทั่วไปผู้ตัดสินใจมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดทางเลือกเพราะบุคคลเหล่านั้นมักจะมีแนวคิดต่างมากมายในการแก้ไขปัญหของตน แต่เขาก็ไม่มีโอกาสจะเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดโดยปราศจากการนำไปปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง เพราะผลของการปฏิบัติเท่านั้นจะเป็นข้อพิสูจน์ว่าทางเลือกนั้นดีจริงหรือไม่²¹ ดังนั้นการกำหนดชุดของทางเลือกนโยบายจึงมักอยู่บนพื้นฐานของนโยบายที่มีอยู่เดิมแล้วซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกใหม่กับทางเลือกที่ใช้อยู่เดิมเพื่อดูว่าทางเลือกใหม่จะดีกว่าอย่างไรบ้าง

ในการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบายของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวิชาการสาขาอื่นที่มีความสำคัญมากในการสนับสนุนทางเลือกแต่ละทางเลือกการแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ซับซ้อนนั้นจำเป็นต้องอาศัยความจริงต่างๆรวมทั้งคลุพินิจของผู้นำการศึกษาด้วย

²¹Warren E. Walker, Public Policy Analysis : A Partnership between Analyst and Policy - inaters , (Santa monica : The Rand Corporation, 1978),

3. การนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy action or policy implementation) หมายถึง การกระทำหรือชุดของการกระทำที่กำหนดโดยทิศทางของทางเลือกนโยบาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามคุณค่าที่กำหนดไว้²² ซึ่งเป็นการแปลงความตั้งใจไปสู่การกระทำ ทางเลือกนโยบายที่ผู้ตัดสินใจเลือกที่จะนำไปปฏิบัตินั้นอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำสั่ง มติคณะรัฐมนตรี หรือประกาศกระทรวง (Sabatier) โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผล การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น แท้จริงเป็นปัญหาเกี่ยวกับระบบราชการและปัญหาการเมือง ดังนั้นเพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผล นักวิเคราะห์ควรจะได้ทำการสำรวจทางเทคนิคที่จะปฏิบัติและความเป็นไปได้ทางการเมืองด้วย นอกจากนี้ผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีกหลายประการ ได้แก่ บรรทัดฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทรัพยากรที่ต้องใช้ในการปฏิบัติสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การสื่อสารความระหว่างหน่วยงานและกิจกรรมที่มีผลบังคับใช้ คุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติและการสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ จึงกล่าวได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่จะชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของทางเลือกนโยบายและเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก

4. ผลลัพธ์นโยบาย (policy outcomes) หมายถึงผลที่สังเกตเห็นได้ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เมื่อนโยบายถูกนำไปปฏิบัติผลที่บังเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ตาม เรียกผลที่เกิดขึ้นนั้นว่าผลลัพธ์นโยบาย ซึ่งผลลัพธ์นโยบายนี้อาจเป็นผลที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือผลที่ไม่คาดหมายก็ได้ ผลที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้นมีหลายระดับตั้งแต่น้อยไปหามาก ส่วนผลที่ไม่คาดหมายนั้นอาจจะมีทั้งในทางบวกและในทางลบ

5. ระดับความสำเร็จของนโยบาย (policy performance) หมายถึงระดับความสำเร็จของผลลัพธ์นโยบายเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่คาดหวังไว้²³ ในความเป็นจริงนั้นปัญหานโยบายยากที่จะแก้ไขโดยสมบูรณ์ ปัญหาเหล่านี้มักจะถูกนำมาแก้ไขใหม่โดยการก่อรูปปัญหาขึ้นใหม่หรือบางครั้งอาจไม่ได้รับความสนใจที่จะทำการแก้ไขอีก การที่จะรู้ว่าปัญหานโยบายได้รับการแก้ไขหรือไม่ หรือได้รับการแก้ไขใหม่หรือไม่ หรือไม่ได้รับการแก้ไขเลย มิใช่พิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์นโยบายเท่านั้น แต่เป็นสิ่ง

²²William. Dunn, Public Policy Analysis : An Introduction, p.52.

²³William. Dunn, Public Policy Analysis : An Introduction, p.60.

จำเป็นที่จะต้องรู้ว่าผลลัพธ์นโยบายนี้เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสำเร็จของนโยบายมีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงและการประเมินซึ่งอาจนำมาใช้ในการพัฒนาทางเลือกนโยบายใหม่ หรือการกำหนดโครงสร้างของปัญหาใหม่ได้ ส่วนการพิจารณาว่าผลลัพธ์ของนโยบายประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่คาดหวังไว้ กระทำได้โดยการประเมินผลนโยบาย (policy evaluation)

แนวคิดใหม่นี้ย้่าความสำคัญของกระบวนการของนโยบายสาธารณะจากแง่มุมที่กว้างขวางกว่าแนวคิดในชุดแรก โดยมุ่งไปที่ส่วนหลักที่ควรย้่า นั่นคือ การได้มาซึ่งตัวนโยบาย การนํานโยบายดังกล่าวไปแปรความเป็นรูปกิจกรรมและดำเนินการ และการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นเพื่อประเมินว่านโยบายดังกล่าวโดยผ่านกิจกรรมที่เลือกดำเนินการ ได้ส่งผลในรูปอะไรและเป็นผลที่ต้องการหรือไม่

นักวิชาการด้านนโยบายสาธารณะอีกกลุ่มหนึ่งต้องการย้่าที่ผลลัพธ์เป็นพิเศษ ดังนั้นองค์ประกอบหลักของนโยบายสาธารณะจะมาในรูปของ 1) การกำหนดนโยบาย 2) ผลลัพธ์ของนโยบาย 3) การประเมินผลนโยบาย การกำหนดแนวคิดเช่นนี้ ไม่ได้แตกต่างไปจากข้างต้นในสาระสำคัญ เนื่องจากโดยนัยแล้ว การที่นโยบายจะส่งผลลัพธ์ออกมาได้นั้น ต้องมีการนํานโยบายไปดำเนินการก่อน

1.4 สมมติฐานในการศึกษา

ในการใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียต่อโครงการใดโครงการหนึ่ง ซึ่งความสำเร็จของงานและโครงการจะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต่อเมื่อมีกระบวนการคัดเลือกที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการคัดเลือกนี้ครอบคลุมถึงวิธีการวิเคราะห์โครงการและวิธีประเมินผลดังกล่าวเพื่อตัดสินใจว่าโครงการใดควรได้รับการลงทุนจากรัฐบาล ในกรณีที่ทรัพยากรจำกัด หากปราศจากกระบวนการตัดสินใจเลือกที่มีประสิทธิภาพแล้วผลที่ได้รับก็ไม่ช่วยให้รัฐบาลได้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ²⁴

²⁴Ibid., p.34.

ในขณะที่ด้วยกันผู้วิจัยเองก็ยึดถือความเชื่อที่ว่า การจะเข้าใจลักษณะการใช้ทรัพยากรหรือ เศรษฐทรัพยากรแบ่งสับปันส่วนเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจได้ ก็ต่อเมื่อยอมรับอิทธิพลของระบบการ เมืองและโดยนัยยะ "อำนาจ" ของกลุ่มเศรษฐกิจและกลุ่มการเมืองต่างๆ นโยบายเศรษฐกิจที่กำหนด ใช้ในประเทศต่างนั้นก็ถือว่าเป็นผลลัพธ์โดยตรงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอิทธิพลต่างๆ โดยผ่านกลไก รัฐบาล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การยอมรับและการทำความเข้าใจต่ออิทธิพลของปัจจัยทางการเมือง ที่มีเหนือผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ 25

1.5 แหล่งข้อมูล

1. เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอดังกล่าว ของบริษัทที่ทำการประมวลผลของสัมปทาน ในโครงการต่างๆเหล่านั้น เช่น เอกสารของบริษัทในแต่ละโครงการดังกล่าวอ้างถึง
2. เอกสารจากฝ่ายที่ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลในวันอภิปรายไม่ไว้วางใจ หรือได้จากฝ่ายค้าน
3. ได้จากคู่แข่งระหว่างบริษัทเอกชน ในกรณีที่โครงการนั้นไม่ได้รับเสียงคัดค้านจาก ประชาชน แต่ได้รับเสียงคัดค้านจากบริษัทเอกชนกันเอง เช่น กรณีโครงการ รังสิต-สระบุรี
4. เก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ทุกฉบับที่กล่าวถึงโครงการดังกล่าว หรือจากคำให้สัมภาษณ์ ลงในหนังสือพิมพ์
5. การขอข้อมูลจากตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว

²⁵Ibid., p.244.

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

แม้ว่าสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยทั่วไปจะเชื่อว่าการตัดสินใจในนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลเป็นผลมาจากกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่ความเชื่อทั้งหลายนั้นก็มิได้มีการแยกแยะประเด็นผลได้-ผลเสียไว้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงคิดว่าการยกตัวอย่างโครงการที่สำคัญอย่างน้อย 3 โครงการที่รัฐบาลตัดสินใจจะดำเนินการนั้นน่าจะมีการวิเคราะห์กันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยเองก็ได้ละทิ้งตัวแปรสำคัญทางการเมืองแต่อย่างใด

เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นก็คือ

1. การใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียนั้น ยังเป็นเครื่องมือที่จะใช้ตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจอย่างแม่นยำมิได้ เพราะจากข้อจำกัดจากการใช้วิธีการวิเคราะห์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ผู้วิจัยต้องนำโครงสร้างทางการเมืองเข้ามาอธิบายร่วมด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าข้อสรุปของกระบวนการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจจึงจะมีพลังการอธิบายได้มากขึ้น

ในขณะที่เดียวกันวิธีการวิเคราะห์เชิงผลได้-ผลเสียเองก็สามารถจะอธิบายถึงข้อจำกัดที่เกิดขึ้นและเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ตัวแปรทางการเมืองเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจโครงการดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่าแม้ว่าจะหยิบยกโครงการที่สำคัญอย่างน้อย 3 โครงการขึ้นมาเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งน่าจะเป็นผลการศึกษาที่สามารถกลายเป็นแบบแผนที่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าการตัดสินใจนโยบายเศรษฐกิจต่างงานนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องนำตัวแปรทางการเมืองเข้ามาเป็นตัวตัดสินใจด้วยเช่นกัน

2. พร้อมกันนั้น เมื่อผู้วิจัยได้เสนอตัวแปรต่างๆซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยคาดว่าโครงการทุกโครงการของรัฐบาลจะสามารถถูกอ่านได้ด้วยบทบาทของตัวแปรที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึง